

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ Υ.Α.

ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΒΙΑ
ΚΑΙ ΒΙΑ ΠΟΥ ΒΑΣΙΖΕΤΑΙ ΣΤΟ ΦΥΛΟ
ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ,
ΕΠΑΝΑΠΑΤΡΙΣΘΕΝΤΩΝ ΚΑΙ
ΕΣΩΤΕΡΙΚΑ ΕΚΤΟΠΙΣΜΕΝΩΝ ΑΤΟΜΩΝ

Οδηγίες για την πρόληψη και αντιμετώπισή της

Μάιος 2003

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Πρόλογος	1
Εισαγωγή	3
Κεφάλαιο 1: Επισκόπηση θεμάτων σεξουαλικής βίας και βίας που βασίζεται στο φύλο	7
Προστασία προσφύγων ενάντια στη σεξουαλική βία και στη βία που βασίζεται στο φύλο.....	8
Τι είναι η σεξουαλική βία και η βία που βασίζεται στο φύλο;.....	10
Βασικές έννοιες και περιγραφή τους.....	11
Μορφές σεξουαλικής βίας και βίας που βασίζεται στο φύλο	15
Πού και πότε προκύπτει σεξουαλική βία και βία που βασίζεται στο φύλο;.....	19
Αίτια και αποτελέσματα της σεξουαλικής βίας και της βίας που βασίζεται στο φύλο.....	21
Κύρια σημεία που πρέπει να θυμάστε.....	25
Κεφαλαίο 2: Κατευθυντήριες αρχές	27
Κατευθυντήριες αρχές για προγράμματα.....	28
Κατευθυντήριες αρχές για άτομα.....	29
Πολύπλευρη προσέγγιση του θέματος.....	31
Κύρια σημεία που πρέπει να θυμάστε.....	32
Κεφαλαίο 3: Πρόληψη σεξουαλικής βίας και βίας που βασίζεται στο φύλο	33
Μετατροπή κοινωνικό-πολιτισμικών κανόνων.....	35
Ξανακτίζοντας τις οικογενειακές και κοινοτικές δομές.....	40
Δημιουργία των κατάλληλων προϋποθέσεων για τη βελτίωση των συστημάτων απόδοσης ευθύνης.....	41
Σχεδιασμός κατάλληλων υπηρεσιών και υποδομών.....	42
Άσκηση επιρροής στο νομικό πλαίσιο.....	47

Παρακολούθηση και καταγραφή των περιπτώσεων σεξουαλικής βίας και βίας που βασίζεται στο φύλο	50
Κύρια σημεία που πρέπει να θυμάστε.....	51
Κεφάλαιο 4: Αντιμετώπιση της σεξουαλικής βίας και της βίας που βασίζεται στο φύλο.....	53
Ανάπτυξη του τομέα της εκπαίδευσης στην κοινότητα καθώς και δραστηριοτήτων που στοχεύουν στην ενημέρωση.....	55
Εκπαίδευση φορέων για καλύτερη αντιμετώπιση των αναγκών των θυμάτων/επιζώντων.....	55
Δημιουργία μηχανισμών παραπομπής, αναφοράς, εποπτείας και αξιολόγησης.....	56
Ενδυνάμωση των προσφυγικών κοινοτήτων για την αντιμετώπιση τέτοιων καταστάσεων	58
Αντιμετώπιση των αναγκών των θυμάτων/επιζώντων σε θέματα υγείας και ιατρικής περίθαλψης.....	59
Σχεδιασμός με στόχο την κάλυψη των ψυχο-κοινωνικών αναγκών των θυμάτων.....	60
Καλύτερη αντιμετώπιση στον τομέα της ασφάλειας.....	61
Αντιμετώπιση σε νομική / δικαιοδοτική βάση.....	62
Προσδιορισμός των ρόλων άλλων πιθανών εμπλεκομένων.....	65
Δημιουργία πλαισίου συνεργασίας με το θύτη.....	67
Κύρια σημεία που πρέπει να θυμάστε.....	68
Κεφάλαιο 5: Ειδικό καθεστώς για τα παιδιά πρόσφυγες.....	69
Κατευθυντήριες αρχές.....	70
Ομάδες παιδιών προσφύγων που διατρέχουν αυξημένο κίνδυνο να πέσουν θύματα σεξουαλικής βίας ή βίας που βασίζεται στο φύλο.....	71
Ειδικές μορφές σεξουαλικής βίας και βίας που βασίζεται στο φύλο, με αποδέκτες τα παιδιά.....	75
Ειδικές ρυθμίσεις για την πρόληψη της σεξουαλικής βίας και της βίας που βασίζεται στο φύλο, με αποδέκτες τα παιδιά.....	77

Ειδικές ρυθμίσεις για την αντιμετώπιση της σεξουαλικής βίας και της βίας που βασίζεται στο φύλο, με αποδέκτες τα παιδιά.....	80
Κύρια σημεία που πρέπει να θυμάστε.....	85
Κεφάλαιο 6: Πλαίσιο δράσης.....	87
Δημιουργία ενός σχεδίου δράσης.....	87
Κύρια σημεία που πρέπει να θυμάστε.....	96
Κεφάλαιο 7: Εποπτεία και αξιολόγηση.....	97
Τι σημαίνει εποπτεία και αξιολόγηση.....	97
Σκοποί των μηχανισμών εποπτείας και αξιολόγησης.....	98
Τύποι μηχανισμών εποπτείας και αξιολόγησης.....	99
Σχεδιασμός συστημάτων εποπτείας και αξιολόγησης για προγράμματα που στοχεύουν στη σεξουαλική βία και τη βία που βασίζεται στο φύλο.....	99
Παραδείγματα εργαλείων αναφοράς.....	103
Κύρια σημεία που πρέπει να θυμάστε.....	107
Κεφάλαιο 8: Η δίωξη για λόγους φύλου.....	109
Δίωξη για λόγους φύλου μέσα στο πλαίσιο του άρθρου 1Α(2) της Σύμβασης του 1951 και / ή του Πρωτοκόλλου του 1967 σχετικά με το Καθεστώς των Προσφύγων.....	110
Παράρτημα 1: Ο Κώδικας Συμπεριφοράς της Υ.Α.....	123
Παράρτημα 1.1: Βασικές Αρχές του Κώδικα Συμπεριφοράς.....	129
Παράρτημα 2: Έντυπο αναφοράς περιστατικού.....	131
Παράρτημα 3: Έντυπο μηνιαίας αναφοράς σε θέματα σεξουαλικής βίας και βίας που βασίζεται στο φύλο.....	143
Παράρτημα 4: Έντυπο ιατρικής εξέτασης.....	145
Προτεινόμενη βιβλιογραφία.....	149

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Σε κάθε κοινωνία στον κόσμο, υπάρχουν άνθρωποι που έχουν καταστεί θύματα αποτρόπαιων πράξεων. Και ενώ βαρβαρότητες που κατά καιρούς διαπράττονται από ένοπλες ομάδες στο πλαίσιο εμπόλεμων καταστάσεων, αποκτούν συχνά μεγάλη δημοσιότητα, κακοποιήσεις που διαπράττονται πίσω από κλειστές πόρτες και στον προσωπικό χώρο των ανθρώπων, συχνά παραμένουν εντελώς άγνωστες. Οι πρόσφυγες αλλά και οι εσωτερικά εκτοπισμένοι άνθρωποι, που δεν προστατεύονται από τις ίδιες τις κυβερνήσεις των χωρών τους, ανήκουν στις πιο ευπαθείς σε πράξεις βίας ομάδες, συμπεριλαμβανομένης και της σεξουαλικής βίας ή της βίας που βασίζεται στο φύλο.

Ως γνωστόν, η σεξουαλική βία και η βία που βασίζεται στο φύλο αποτελεί από μόνη της μορφή παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ευδοκιμεί, κυρίως, σε περιβάλλοντα όπου εμφανίζεται μια γενικότερη έλλειψη σεβασμού προς τα ανθρώπινα δικαιώματα. Οι γυναίκες και τα παιδιά είναι συνήθως οι πιο εύκολοι στόχοι σε θέματα καταπάτησης ανθρωπίνων δικαιωμάτων, και ανήκουν σε αυτή την κατηγορία ατόμων η οποία υποφέρει περισσότερο από φαινόμενα σεξουαλικής βίας ή βίας βασισμένης στο φύλο.

Οι ακόλουθες Οδηγίες παρέχουν πρακτικές συμβουλές σε θέματα σχεδιασμού στρατηγικής και ανάληψης δράσης, με στόχο την πρόληψη και την αντιμετώπιση της σεξουαλικής βίας και της βίας που βασίζεται στο φύλο. Περιέχουν, επίσης, πληροφοριακό υλικό για βασικά νομικά θέματα, καθώς και θέματα υγείας, ασφάλειας και ανθρωπίνων δικαιωμάτων που σχετίζονται με αυτήν τη στρατηγική και δραστηριότητα.

Οι εν λόγω Οδηγίες προέκυψαν έπειτα από συνεργασία με διάφορους φορείς, όπως κυβερνήσεις, διακυβερνητικά όργανα και Μη-Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ), με τους οποίους η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (Υ.Α.) συνεργάζεται σε θέματα προστασίας προσφύγων. Πρόκειται να χρησιμοποιηθούν από το προσωπικό της Υ.Α., καθώς και από μέλη των επιχειρησιακά συνεργαζόμενων φορέων, σε θέματα προστασίας και παροχής βοήθειας σε πρόσφυγες και εσωτερικά εκτοπισμένα άτομα. Έχουν δοκιμαστεί σε 32 χώρες ανά τον κόσμο, με την συμμετοχή περισσότερων από 60 συνεργαζόμενων φορέων.

Η σεξουαλική βία και η βία που βασίζεται στο φύλο, αποτελεί σοβαρό πρόβλημα που θα πρέπει να αντιμετωπιστεί κατά μέτωπο. Η Ύπατη Αρμοστεία έχει χρησιμοποιήσει ένα σύνολο εργαλείων για την πρόληψή της, καθώς και για την παροχή βοήθειας σε θύματα, όταν η αποτροπή της δεν είναι δυνατή. Εξαρτάται από όλους εμάς που δουλεύουμε με τους πρόσφυγες και τα εσωτερικά εκτοπισμένα άτομα, αν θα χρησιμοποιήσουμε αυτά τα εργαλεία σωστά ή όχι.

Ρουντ Λούμπερς
Ύπατος Αρμοστής του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Υ.Α. εξέδωσε το 1995, για πρώτη φορά, το βιβλίο "Σεξουαλική Βία εναντίον των προσφύγων: Οδηγίες για την πρόληψη και αντιμετώπισή της". Από τότε, ακόμα, είχε γίνει κατανοητό πως λόγω του μεγέθους του προβλήματος, απαιτείτο μια πιο προσεκτική προσέγγιση του θέματος, καθώς και ένα σύνολο καλά μελετημένων και συντονισμένων κινήσεων, οι οποίες ως τότε δεν είχαν επαρκώς διατυπωθεί σε καμία από τις προγενέστερες δημοσιεύσεις της Υ.Α. Οι Οδηγίες του 1995 βοήθησαν ώστε να υπάρξει μεγαλύτερη κατανόηση και καλύτερη ενημέρωση σχετικά με αυτή τη σοβαρή παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ενώ παράλληλα έθεσαν τα θεμέλια για τη δημιουργία προγραμμάτων πρόληψης και αντιμετώπισης. Παρ' όλα αυτά, η σεξουαλική βία και η βία που βασίζεται στο φύλο, εναντίον των προσφύγων και ειδικά εναντίον των γυναικών και των παιδιών προσφύγων, συνεχίζεται με αμείωτη ένταση. Επιτείνεται δε λόγω της ανισότητας που παρατηρείται ανάμεσα στα δύο φύλα, στις κοινότητες των προσφύγων. Έχει χρησιμοποιηθεί ως όπλο πολέμου και ως μέσο άσκησης εξουσίας. Έχει αποτελέσει αιτία για αναγκαστική μετατόπιση πληθυσμών, και είναι η θλιβερή συνέπεια της κατάρρευσης των οικογενειακών και κοινωνικών δομών που συνεπάγεται η μετατόπιση. Έχει δε διαπραχθεί από μερικούς από αυτούς ακριβώς τους ανθρώπους που έχουν αναλάβει το ρόλο της προστασίας των προσφύγων και των εκτοπισμένων ατόμων.

Από το 1995 έως σήμερα, πολλή εμπειρία αποκτήθηκε όσον αφορά στην ατομική, θεσμική και εθνική ευθύνη για την εφαρμογή των Οδηγιών και την παροχή προστασίας στα "ξεριζωμένα" άτομα. Στη διάρκεια όλων αυτών των ετών, η Υ.Α. καθώς και άλλα όργανα του ΟΗΕ, κυβερνητικές και μη κυβερνητικές οργανώσεις, πρόσφυγες, επαναπατριζόμενοι και εσωτερικά εκτοπισμένα άτομα έχουν αξιολογήσει τα προγράμματα και τις δραστηριότητες που προτείνουν οι Οδηγίες, στο πλαίσιο πολύπλοκων και κρίσιμων καταστάσεων. Κορύφωση αυτής της διαδικασίας αξιολόγησης ήταν η **Δια-Υπηρεσιακή Διάσκεψη : Διδάγματα για την πρόληψη και αντιμετώπιση της σεξουαλικής βίας και της βίας που βασίζεται στο φύλο ενάντια στους πρόσφυγες** (Inter-Agency Lessons Learned Conference on Prevention and Response to Sexual and Gender-Based Violence in Refugee Situations), η οποία έλαβε χώρα στη Γενεύη, το Μάρτιο του 2001.

Οι συμμετέχοντες στην Διάσκεψη καθόρισαν τους τομείς που χρειάζονται βελτίωση και υπογράμμισαν την ανάγκη αναθεώρησης των Οδηγιών του 1995 έτσι ώστε να διαφανεί η πρόοδος που έχει συντελεστεί κατά την διάρκεια των ετών, και να επιτευχθεί μια δια-υπηρεσιακή, και πολυεπίπεδη προσέγγιση με στόχο την αντιμετώπιση της σεξουαλικής βίας και της βίας που βασίζεται στο φύλο έναντι των προσφύγων και των εσωτερικά εκτοπισμένων ατόμων. Στις Προτάσεις της Διάσκεψης αναφέρθηκε μεταξύ άλλων η ανάγκη μεγαλύτερης αφοσίωσης στο θεσμό μέσω της δημιουργίας ενός Κώδικα Συμπεριφοράς για τους εργαζόμενους σε ανθρωπιστικές οργανώσεις, η ανάγκη καθορισμού κοινών ελάχιστων κριτηρίων για την αντιμετώπιση της σεξουαλικής βίας και της βίας που βασίζεται στο φύλο, η ανάγκη υποστήριξης σε θέματα επαρκούς καταμερισμού και διαχείρισης χρημάτων και προσωπικού, καθώς και η ανάγκη ενσωμάτωσης στη θεσμική πρακτική μιας στρατηγικής ισότητας μεταξύ των δύο φύλων. Οι συμμετέχοντες τόνισαν το πόσο απαραίτητη είναι η απασχόληση της κοινότητας των προσφύγων σε όλα τα στάδια

υλοποίησης των προγραμμάτων: στο σχεδιασμό, την εφαρμογή, τον έλεγχο και την αξιολόγηση.

Περιεχόμενα των Οδηγιών

Κεφάλαιο 1	Γίνεται μια επισκόπηση κατά την οποία παρουσιάζονται γενικές πληροφορίες σχετικά με τη σεξουαλική βία και τη βία που βασίζεται στο φύλο, οι βασικές αιτίες πρόκλησής της, παράγοντες που συνετέλεσαν σε αυτήν καθώς και αποτελέσματα.
Κεφάλαιο 2	Παρέχονται κατευθυντήριες αρχές οι οποίες αποτελούν τη βάση για όλες τις προσπάθειες πρόληψης και αντιμετώπισης της σεξουαλικής βίας και της βίας που βασίζεται στο φύλο, καθώς και το πλαίσιο για μια πολυεπίπεδη προσέγγιση και μια μεταξύ τους συνεργασία.
Κεφάλαιο 3	Προτείνονται στρατηγικές πρόληψης για τη μείωση ή την εξάλειψη αιτίων και παραγόντων που συντελούν στην σεξουαλική βία και τη βία που βασίζεται στο φύλο.
Κεφάλαιο 4	Περιγράφεται ο τρόπος δημιουργίας πολυεπίπεδων συστημάτων αντιμετώπισης της σεξουαλικής βίας ή της βίας που βασίζεται στο φύλο.
Κεφάλαιο 5	Δίνονται λεπτομέρειες σχετικά με τις ειδικές ρυθμίσεις που ισχύουν κατά την παροχή βοήθειας σε παιδιά τα οποία είτε έχουν υπάρξει θύματα σεξουαλικής βίας ή βίας που βασίζεται στο φύλο, είτε κινδυνεύουν από αυτή.
Κεφάλαιο 6	Παρέχονται οδηγίες για τη δημιουργία ενός σχεδίου δράσης που θα μπορεί να εφαρμοστεί σε οποιαδήποτε κατάσταση πιθανόν να προκύψει.
Κεφάλαιο 7	Αναλύονται μηχανισμοί εποπτείας και αξιολόγησης, και παρέχονται παραδείγματα δεικτών μέτρησης του αντίκτυπου που έχουν όσες ενέργειες έχουν σχεδιαστεί ειδικά για να αποτρέπουν φαινόμενα σεξουαλικής βίας και βίας που βασίζεται στο φύλο.
Κεφάλαιο 8	Εξηγείται η έννοια της δίωξης λόγω φύλου και το πώς αυτή εφαρμόζεται όταν πρόκειται για αιτούντες άσυλο.

Οι αναγνώστες παραπέμπονται σε επιπρόσθετες πηγές για περισσότερες πληροφορίες, όπου κάτι τέτοιο κρίνεται απαραίτητο. Οι τίτλοι των παραπομπών αυτών βρίσκονται σε σκιασμένα τετράγωνα σε όλο το κείμενο με την ένδειξη "Βλέπε επίσης:" Συμπεριλαμβάνονται ως παραρτήματα δείγματα εντύπων τα οποία, κατόπιν προσαρμογής, μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε συγκεκριμένες καταστάσεις. Αναλυτική κατάσταση των προτεινόμενων πηγών ακολουθεί τα παραρτήματα ενώ επιλεγμένα κείμενα συμπεριλαμβάνονται σε ηλεκτρονική μορφή στο CD-ROM που συνοδεύει τις Οδηγίες.

ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΙ ΟΡΟΙ

Οι Οδηγίες αφορούν σε περιπτώσεις προσφύγων, επαναπατρισθέντων και εσωτερικά εκτοπισμένων ατόμων και/ ή αιτούντων άσυλο. Παρόλο που η Εντολή και οι ενέργειες της Υ.Α. ενδέχεται να διαφέρουν ανάλογα με το εάν τα ενδιαφερόμενα άτομα είναι πρόσφυγες ή εσωτερικά εκτοπισμένα άτομα, άλλα όργανα, όπως οι αρχές των χωρών υποδοχής, ΜΚΟ, ή άλλοι οργανισμοί των Ηνωμένων Εθνών, μπορούν να προστατεύσουν και να βοηθήσουν εξίσου τους πρόσφυγες όσο και τα εσωτερικά εκτοπισμένα άτομα.

Χάριν ευκολίας, ο όρος **πρόσφυγες** αναφέρεται επίσης στους αιτούντες άσυλο, στους επαναπατρισθέντες καθώς και στα εσωτερικά εκτοπισμένα άτομα, άνδρες και γυναίκες, παιδιά και ενήλικες. Παρομοίως, ο όρος "χώροι προσφύγων" αναφέρεται σε διαμετακομιστικά κέντρα, σε κέντρα υποδοχής, σε προσφυγικούς καταυλισμούς, σε κέντρα κράτησης για τους αιτούντες άσυλο, σε ενδιάμεσους σταθμούς κατά την διαδικασία επαναπατρισμού και σε κέντρα για κοινότητες εσωτερικά εκτοπισμένων ατόμων. Ενώ οι περισσότερες από τις προτάσεις για τους χώρους προσφύγων ισχύουν τόσο για τις αγροτικές όσο και για αστικές περιοχές, υπογραμμίζεται η ανάγκη ανάληψης συγκεκριμένης δράσης σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, και όπου κάτι τέτοιο κρίνεται απαραίτητο.

Ο όρος **θύμα(τα) / επιζών(τες)** αναφέρεται σε άτομα ή ομάδες ατόμων που έχουν υποστεί σεξουαλική βία ή βία που βασίζεται στο φύλο. Ενώ τα θύματα πρέπει να αντιμετωπίζονται με κατανόηση και προσοχή, η αναφορά σε αυτά ως επιζώντες αναγνωρίζει τη δύναμη και τη δυνατότητα ανάκαμψής τους. Ωστόσο, κάποιες φορές, το θύμα σεξουαλικής βίας ή βίας που βασίζεται στο φύλο, παραμένει θύμα παρά τις εκάστοτε προσωπικές προσπάθειες και την όποια εξωτερική υποστήριξη. Σε συγκεκριμένα νομικά πλαίσια, ο όρος θύμα είναι αρμόζων και / ή αναγκαίος ούτως ώστε να εμπίπτει στους σχετικούς νόμους κατά την απαίτηση νόμιμης αποζημίωσης. Σε μη-νομικά πλαίσια, ωστόσο, η λέξη θύμα ενδέχεται να υπονοεί αδυναμία και να στιγματίζει το άτομο. Οι χαρακτηρισμοί αυτοί θα πρέπει, βέβαια, να αποφεύγονται από όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη. Λαμβανομένων, όμως, υπόψη όλων των παραπάνω, χρησιμοποιούνται και οι δύο όροι κατά περίπτωση.

Ενώ οι άνδρες και τα αγόρια είναι συχνά θύματα / επιζώντες σεξουαλικής βίας ή βίας που βασίζεται στο φύλο, τα στατιστικά στοιχεία επιβεβαιώνουν πως τα θύματα / επιζώντες είναι στην πλειοψηφία τους γυναίκες και νεαρά κορίτσια. Παραδεχόμενες αυτή την πραγματικότητα, **οι οδηγίες κάνουν χρήση θηλυκών αντωνυμιών για την περιγραφή των θυμάτων / επιζώντων.**

Ο όρος **φορείς** αναφέρεται σε ιδιώτες, ομάδες, οργανώσεις και ιδρύματα που σχετίζονται με την πρόληψη και την αντιμετώπιση της σεξουαλικής βίας και της βίας που βασίζεται στο φύλο. Φορείς ενδέχεται να είναι οι ίδιοι οι πρόσφυγες, ο εντόπιος πληθυσμός, οι υπάλληλοι ή οι εθελοντές οργανισμών του ΟΗΕ, ΜΚΟ, κυβερνητικά ιδρύματα της χώρας υποδοχής, δωρήτριες χώρες και άλλα μέλη της διεθνούς κοινότητας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Επισκόπηση σεξουαλικής βίας ή βίας που βασίζεται στο φύλο

Η σεξουαλική βία και η βία που βασίζεται στο φύλο αποτελεί παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Αυτού του είδους η βία διακρίνεται σε στερεότυπα σχετικά με τους ρόλους των δύο φύλων, τα οποία στερούν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια από τα άτομα και στιγματίζουν την ανθρώπινη εξέλιξη. Η συντριπτική πλειοψηφία των θυμάτων / επιζώντων σεξουαλικής βίας ή βίας που βασίζεται στο φύλο είναι γυναίκες και κορίτσια.

Η σεξουαλική βία και η βία που βασίζεται στο φύλο περιλαμβάνει πολύ περισσότερα από μια επίθεση ή ένα βιασμό. Μολονότι μπορεί να προκύψει σε ευρύτερα κοινωνικά πλαίσια, έχει κυρίως τις ρίζες της σε ατομικές συμπεριφορές που ανέχονται τη βία μέσα στην οικογένεια, την κοινωνία και το Κράτος. Τα πραγματικά αίτια και αποτελέσματά της θα πρέπει να εντοπιστούν πριν από το σχεδιασμό προγραμμάτων για την πρόληψη και αντιμετώπιση αυτών των μορφών βίας.

Η Υ.Α. έχει την εντολή του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών να παρέχει διεθνή προστασία στους πρόσφυγες. Δεδομένου ότι συνεργάζεται με τα Κράτη, μοιράζεται κατά κάποιον τρόπο την ευθύνη για τη διασφάλιση της προστασίας των προσφύγων από φαινόμενα σεξουαλικής βίας ή βίας που βασίζεται στο φύλο.

Λίγα Λόγια για τη Σεξουαλική Βία και τη Βία που Βασίζεται στο Φύλο

- Εκτιμάται ότι, σε παγκόσμιο επίπεδο, ένα 40 με 70 % των φόνων γυναικών διαπράττονται από πρόσωπα του στενού περιβάλλοντος, συχνά στο πλαίσιο μιας σχέσης κατά την οποία ο θύτης κακοποιεί το θύμα.
- Ανά τον κόσμο, τουλάχιστον μια στις τρεις γυναίκες έχει πέσει θύμα ξυλοδαρμού, βιασμού, ή άλλου είδους κακοποίησης στην ζωή της.
- Από το 1995 ως το 2000, το εμπόριο ανθρώπινης ζωής αυξήθηκε σχεδόν κατά 50% παγκοσμίως, ενώ σύμφωνα με το Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης (IOM), γύρω στα 2 εκατομμύρια γυναίκες περνούν παράνομα τα σύνορα κάθε χρόνο.
- Περισσότερες από 90 εκατομμύρια Αφρικανές γυναίκες και κορίτσια έχουν πέσει θύματα ακρωτηριασμού των γεννητικών τους οργάνων.
- Τουλάχιστον 60 εκατομμύρια κορίτσια διαφόρων εθνοτήτων, στην Ασία κυρίως, τα οποία υπό κανονικές συνθήκες θα ήταν στη ζωή, έχουν χαθεί, ως αποτέλεσμα των εκτρώσεων μετά από επιλογή φύλου, της θανάτωσης βρεφών ή της εγκατάλειψης.
- Τα τελευταία χρόνια και λόγω των πολέμων, καταγράφηκαν μαζικοί βιασμοί στη Βοσνία, την Καμπότζη, τη Λιβερία, το Περού, τη Σομαλία και την Ουγκάντα. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις μιας ομάδας συλλογής πληροφοριών της Ε.Ε., περισσότερες από 20,000 μουσουλμάνες έπεσαν θύματα βιασμού κατά την διάρκεια του πολέμου στην Βοσνία.
- 94% των οικογενειών που εκτοπίστηκαν από τις εστίες τους στη Σιέρα Λεόνε, ανέφεραν περιστατικά σεξουαλικής επίθεσης, συμπεριλαμβανομένων αυτών του βιασμού, του βασανισμού και της σεξουαλικής δουλείας. Τουλάχιστον 250.000, ίσως ακόμα και 500.000, γυναίκες έπεσαν θύματα βιασμού κατά την διάρκεια της γενοκτονίας του 1994 στη Ρουάντα.

Κύρια σημεία που πρέπει να θυμάστε

- Η σεξουαλική βία και η βία που βασίζεται στο φύλο αποτελεί καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η Υ.Α. και τα Κράτη μοιράζονται από κοινού την ευθύνη διασφάλισης της προστασίας των προσφύγων και άλλων εκτοπισμένων ατόμων. Η πρόληψη και η αντιμετώπιση της σεξουαλικής βίας και της βίας που βασίζεται στο φύλο, εναντίον των προσφύγων, αποτελεί τμήμα μιας γενικότερης στρατηγικής για την προστασία των προσφύγων.
- Οι γυναίκες και τα νεαρά κορίτσια απαρτίζουν τη μεγάλη πλειονότητα των θυμάτων/ επιζώντων σεξουαλικής βίας ή βίας που βασίζεται στο φύλο, παρότι οι άνδρες και τα αγόρια ενδέχεται να είναι εξίσου θύματα.
- Το φύλο αναφέρεται στο τι συνεπάγεται να είναι κάποιος αγόρι ή κορίτσι, γυναίκα ή άνδρας, σε μια συγκεκριμένη κοινωνία ή κουλτούρα.
- Ένα περιεκτικό σχέδιο πρόληψης και αντιμετώπισης πρέπει να εστιάζεται στους ρόλους και τις ανάγκες τόσο των ανδρών όσο και των γυναικών και στο πώς και οι δύο μπορούν να καταστούν παράγοντες αλλαγής.
- Οι περισσότερες πράξεις σεξουαλικής βίας ή βίας που βασίζεται στο φύλο διαπράττονται από άτομα που είναι γνωστά στο θύμα.
- Τα άτομα που ασκούν σεξουαλική βία ή βία που βασίζεται στο φύλο είναι συχνά τα ίδια τα άτομα στα οποία τα θύματα στηρίζονται για βοήθεια και συμπαράσταση.
- Η σεξουαλική βία ή η βία που βασίζεται στο φύλο ανακύπτει και στα δύο φύλα, σε όλες τις τάξεις, κοινωνίες, θρησκείες, φυλές, και ηλικίες. Οι όποιες ενέργειες που στοχεύουν στην πρόληψη ή την αντιμετώπιση της πρέπει να εστιάζονται σε άτομα, σε στενές σχέσεις μεταξύ ατόμων, καθώς και στην κοινότητα και την κοινωνία γενικότερα.
- Η κατανόηση των αιτιών που προκαλούν τη σεξουαλική βία ή τη βία που βασίζεται στο φύλο θα βοηθήσει στην ανάληψη αποτελεσματικών δράσεων για την πρόληψή της. Η κατανόηση των αποτελεσμάτων της σεξουαλικής βίας ή της βίας που βασίζεται στο φύλο επιτρέπει τη λήψη των κατάλληλων μέτρων αντιμετώπισης της για τα θύματα / επιζώντες.
- Η ανισότητα και οι διακρίσεις μεταξύ των δύο φύλων αποτελούν τις βασικές αιτίες που οδηγούν στην σεξουαλική βία ή τη βία που βασίζεται στο φύλο.
- Έσα δικαιώματα πρόσβασης και ελέγχου σε υλικά αγαθά και σε παροχή βοήθειας, καθώς και ίση συμμετοχή των γυναικών στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων σε όλα τα προγράμματα, είτε τα τελευταία στοχεύουν καθαρά στη σεξουαλική βία ή τη βία που βασίζεται στο φύλο, είτε ανταποκρίνονται σε άμεσες ανάγκες του πληθυσμού, είτε σε ανάγκες ανάκαμψης και ανάπτυξης του τελευταίου.

- Πιθανές μακροχρόνιες συνέπειες λόγω των ψυχικών και σωματικών τραυμάτων που υπέστη το άτομο, δεν θα πρέπει ποτέ να παραγνωρίζονται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΑΡΧΕΣ

Η σεξουαλική βία και η βία που βασίζεται στο φύλο αποτελεί πρόβλημα το οποίο έχει επιπτώσεις σε άτομα, κοινότητες και θεσμούς. Δεδομένου του πολύπλοκου χαρακτήρα της, η σεξουαλική βία και η βία που βασίζεται στο φύλο αντιμετωπίζεται καλύτερα όταν οι διάφοροι τομείς, οργανισμοί και επιστήμες συνεργάζονται μεταξύ τους για τον προσδιορισμό και το σχεδιασμό κοινών στρατηγικών ώστε να αντιμετωπιστεί αυτή η μορφή παραβίασης ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Όλοι οι φορείς που εμπλέκονται στην ανάπτυξη τέτοιων στρατηγικών θα πρέπει να ακολουθούν ένα σύστημα κοινών Κατευθυντήριων Αρχών και να συνειδητοποιήσουν ότι η σεξουαλική βία και η βία που βασίζεται στο φύλο αποτελεί παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Οι Κατευθυντήριες Αρχές στις οποίες θα πρέπει να στηρίζονται όλα τα προγράμματα δράσης είναι οι εξής: πλήρης συμμετοχή της προσφυγικής κοινότητας, ίση συμμετοχή γυναικών και ανδρών, κοριτσιών και αγοριών κατά το σχεδιασμό, την υλοποίηση, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των προγραμμάτων, συντονισμένες και πολυεπίπεδες δράσεις από όλους τους φορείς, προσπάθεια προσαρμογής και ενσωμάτωσης δράσεων και απόδοση ευθυνών σε όλα τα επίπεδα. Οι Κατευθυντήριες Αρχές στις οποίες θα πρέπει να βασίζονται όλες οι δράσεις σχετικά με τα άτομα είναι οι εξής: διασφάλιση της σωματικής ασφάλειας των θυμάτων, διασφάλιση απόρρητου, σεβασμός των επιθυμιών, των δικαιωμάτων και της αξιοπρέπειας των θυμάτων και φροντίδα για την προώθηση των συμφερόντων των παιδιών κατά τη λήψη αποφάσεων σχετικά με τους πιο κατάλληλους τρόπους πρόληψης ή αντιμετώπισης σε περιπτώσεις σεξουαλικής βίας και βίας που βασίζεται στο φύλο.

Η αντιμετώπιση του πολύπλοκου προβλήματος της σεξουαλικής βίας και της βίας που βασίζεται στο φύλο απαιτεί συνεργασία και συντονισμένες προσπάθειες μεταξύ των διαφόρων τομέων, οργανισμών κι επιστημών. Όλοι οι φορείς που εμπλέκονται στην ανάπτυξη στρατηγικών για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της σεξουαλικής βίας και της βίας που βασίζεται στο φύλο πρέπει να συμφωνήσουν στην υιοθέτηση ορισμένων Κατευθυντήριων Αρχών πάνω στις οποίες θα βασίζεται η εργασία τους. Αυτές οι Αρχές μπορούν να διαχωριστούν σε αυτές που αφορούν την ανάπτυξη, υλοποίηση και παρακολούθηση προγραμμάτων και σε αυτές που έχουν να κάνουν με την παροχή προστασίας και βοήθειας σε άτομα, είτε άντρες είτε γυναίκες είτε παιδιά, που έχουν πέσει θύματα βίας. (Βλέπε Κεφάλαιο 5 σχετικά με Κατευθυντήριες Αρχές που αφορούν συγκεκριμένα παιδιά)

Κατευθυντήριες Αρχές

Προγράμματα

- Πλήρη συμμετοχή της προσφυγικής κοινότητας.
- Ίση συμμετοχή γυναικών και ανδρών, κοριτσιών και αγοριών κατά το σχεδιασμό, την υλοποίηση, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των προγραμμάτων.
- Συντονισμένες και πολυεπίπεδες δράσεις από όλους τους φορείς.
- Προσπάθεια προσαρμογής και ενσωμάτωσης δράσεων.
- Απόδοση ευθυνών σε όλα τα επίπεδα.

Άτομα

- Διασφάλιση της σωματικής ασφάλειας των θυμάτων.
- Διασφάλιση απόρρητου.
- Σεβασμός των επιθυμιών, των δικαιωμάτων και της αξιοπρέπειας των θυμάτων και φροντίδα για την προώθηση των συμφερόντων των παιδιών κατά τη λήψη αποφάσεων σχετικά με τους πιο κατάλληλους τρόπους πρόληψης ή αντίδρασης σε περιπτώσεις σεξουαλικής βία και βίας που βασίζεται στο φύλο.
- Μη διάκριση.

Κατευθυντήριες αρχές που μπορεί να υπάρχουν σε άλλα έγγραφα, όπως για παράδειγμα σε κώδικες συμπεριφοράς, μπορούν να χρησιμοποιηθούν κι αυτές από τα άτομα που συμμετέχουν στο πρόγραμμα.

Κατευθυντήριες Αρχές για Προγράμματα

Πλήρη συμμετοχή της προσφυγικής κοινότητας. Η προσφυγική κοινότητα πρέπει να βρίσκεται στο κέντρο όλων των προγραμμάτων δράσης που αφορούν τη σεξουαλική βία ή τη βία που βασίζεται στο φύλο. Η συμμετοχή της κοινότητας στη διαδικασία λήψης αποφάσεων είναι καθοριστικής σημασίας. Απαιτείται έρευνα για την κατανόηση των σχέσεων φύλου-εξουσίας και των άλλων δυναμικών που διέπουν την κοινότητα.

Ίση συμμετοχή γυναικών και ανδρών, κοριτσιών και αγοριών κατά το σχεδιασμό, την υλοποίηση, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των προγραμμάτων. Διάφορες ομάδες και άτομα της κοινότητας πρέπει να συμμετέχουν σε όλα τα στάδια προγραμματισμού για την πρόληψη και αντιμετώπιση της σεξουαλικής βίας ή της βίας που βασίζεται στο φύλο.

Προσπάθεια προσαρμογής και ενσωμάτωσης δράσεων. Οποιαδήποτε δράση για την πρόληψη και αντιμετώπιση της σεξουαλικής βίας και της βίας που βασίζεται στο φύλο πρέπει να προσαρμόζεται και να ενσωματώνεται στα ήδη υπάρχοντα προγράμματα και τομείς. Δεν θα πρέπει να εφαρμόζονται ως μεμονωμένα ή ειδικά προγράμματα, καθώς κάτι τέτοιο θέτει μακροπρόθεσμα σε κίνδυνο τη βιωσιμότητά τους.

Συντονισμένες και πολυεπίπεδες δράσεις από όλους τους φορείς. Η συμμετοχή βασικών τομέων (κοινωνικών υπηρεσιών, υγείας, προστασίας, ασφάλειας) είναι πολύ σημαντική προκειμένου τα προγράμματα για την αντιμετώπιση της σεξουαλικής βίας ή της βίας που βασίζεται στο φύλο να στέφονται με επιτυχία. Οι διάφοροι φορείς (κυβερνήσεις, ΜΚΟ και η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες) πρέπει να είναι πρόθυμοι να συνεργαστούν και να δουλέψουν συντονισμένα και ομαδικά.

Απόδοση ευθυνών σε όλα τα επίπεδα. Όλοι όσοι συμμετέχουν σε προγράμματα για την αντιμετώπιση της σεξουαλικής βίας και της βίας που βασίζεται στο φύλο πρέπει να λογοδοτούν για τις πράξεις τους και για τη μη εκπλήρωση των καθηκόντων και υποχρεώσεών τους.

Κατευθυντήριες Αρχές για Μεμονωμένα Άτομα

Εξασφαλίστε τη σωματική ασφάλεια των θυμάτων και των οικογενειών τους ανά πάσα στιγμή. Μην ξεχνάτε ότι τα θύματα μπορεί να είναι τρομοκρατημένα και να χρειάζονται διαβεβαιώσεις για την προσωπική τους ασφάλεια. Όπως και να 'χει, πρέπει να εξασφαλίσετε ότι τα θύματα δεν πρόκειται να υποστούν άλλο κακό από το θύτη ή από άλλα μέλη της κοινότητας. Αν χρειαστεί, μη διστάσετε να ζητήσετε βοήθεια από την αστυνομία ή άλλες αρχές ασφαλείας. Φροντίστε επίσης για τη φυσική ασφάλεια των ατόμων που βοηθάνε τα θύματα, όπως μελών οικογενείας, προσωπικού κοινωνικών υπηρεσιών και υπαλλήλων ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης.

Σεβαστείτε το απόρρητο των θυμάτων και των οικογενειών τους. Αυτό σημαίνει: πρέπει να μοιράζεστε μόνο τις απαραίτητες πληροφορίες, που θα έχουν εγκρίνει τα θύματα, με τους φορείς εκείνους που συμμετέχουν στην παροχή βοήθειας. Πρέπει επίσης να σεβαστείτε και το απόρρητο του θύτη. Οποιαδήποτε πληροφορία περιέχει το όνομα του θύματος δεν επιτρέπεται να κοινοποιείται. Πληροφορίες που αφορούν τα θύματα μπορούν να μοιράζονται με τρίτους, μονάχα έπειτα από ρητή και έγγραφη συναίνεση των θυμάτων.

Κάθε γραπτή πληροφορία πρέπει να κρατείται σε ασφαλή, κλειδωμένα αρχεία. Σε περίπτωση που χρειαστεί να δημοσιοποιηθούν κάποιες πληροφορίες ή στατιστικά στοιχεία, την άδεια για αποδέσμευση τέτοιων πληροφοριών πρέπει να έχει μονάχα ένας υπάλληλος του οργανισμού. Αυτό το άτομο πρέπει να δίνει μόνο γενικές πληροφορίες για το θύμα, παρακρατώντας οποιοδήποτε προσωπικό του στοιχείο (όνομα, διεύθυνση, κτλ.).

Το προσωπικό που ασχολείται άμεσα με υποθέσεις σεξουαλικής βίας και βίας που βασίζεται στο φύλο πρέπει να υπογράφει όρκο εχεμύθειας.

Μερικές φορές, μπορεί να χρειάζεται η παρουσία διερμηνέων ή μεταφραστών κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων με θύματα. Σε αυτές τις περιπτώσεις, είναι καλύτερο να επιλέγονται μεταφραστές εκτός της κοινότητας και να τους παρέχονται συγκεκριμένες οδηγίες για τη δουλειά τους. Δεδομένου ότι έμπειροι και ανεξάρτητοι διερμηνείς/ μεταφραστές δεν είναι πάντα διαθέσιμοι, οι οργανισμοί πρέπει να διαθέτουν τους απαραίτητους οικονομικούς και ανθρώπινους πόρους για τη διασφάλιση κατάλληλων υπηρεσιών διερμηνείας/ μετάφρασης.

Όλες οι δράσεις πρέπει να κατευθύνονται από σεβασμό για τις επιθυμίες, τα δικαιώματα και την αξιοπρέπεια των θυμάτων.

- Διεξάγετε τις συνεντεύξεις σε ιδιωτικούς χώρους και, όπου είναι δυνατόν, με μεταφραστές του ίδιου φύλου.
- Προσπαθείτε πάντα να πραγματοποιείτε τις συνεντεύξεις και τις εξετάσεις με προσωπικό του ίδιου φύλου με το θύμα (π.χ. υπάλληλος γυναίκα να παίρνει συνέντευξη από θύμα γυναίκα).
- Να ακούτε προσεκτικά.
- Μην έχετε επικριτική συμπεριφορά.
- Να είστε υπομονετικοί. Μην πιέζετε για παραπάνω πληροφορίες αν το θύμα δεν είναι έτοιμο να μιλήσει για την εμπειρία του.

- Να κάνετε στα θύματα μόνο σχετικές ερωτήσεις.
- Η παρθενιά ή όχι του θύματος είναι ένα ζήτημα που δεν πρέπει να συζητηθεί.
- Αποφύγετε να ζητάτε από το θύμα να επαναλαμβάνει την ιστορία του σε πολλαπλές συνεντεύξεις.
- Μη γελάτε ή μη δείχνετε κάποιο είδος ασέβειας ως προς το άτομο, την κουλτούρα του, την οικογένειά του ή την κατάστασή του.
- Όταν δεν υπάρχει κατάλληλο άτομο για την πραγματοποίηση της συνέντευξης, το θύμα πρέπει να παραπέμπεται στους αρμόδιους φορείς.
- Ρωτήστε προσωπικά το θύμα αν επιθυμεί ο σύντροφός του να είναι παρών κατά τη διεξαγωγή της συνέντευξης.

Αν το θύμα είναι παιδί, η αρχή των βέλτιστων συμφερόντων του παιδιού πρέπει να διέπει όλες τις αποφάσεις σχετικά με το είδος της παρεχόμενης φροντίδας και υποστήριξης.

Μη διάκριση. Κάθε ενήλικος ή παιδί, ανεξαρτήτως φύλου, πρέπει να λαμβάνει ίση φροντίδα και υποστήριξη. Όλα τα θύματα / επιζώντες πρέπει να έχουν ίση και δίκαιη μεταχείριση ανεξαρτήτως φυλής, θρησκείας, εθνικότητας ή σεξουαλικής προτίμησης. Για περισσότερες λεπτομέρειες, βλέπε Κεφάλαιο 5.

Οι Πέντε Δεσμεύσεις της ΥΑ για τις Γυναίκες Πρόσφυγες

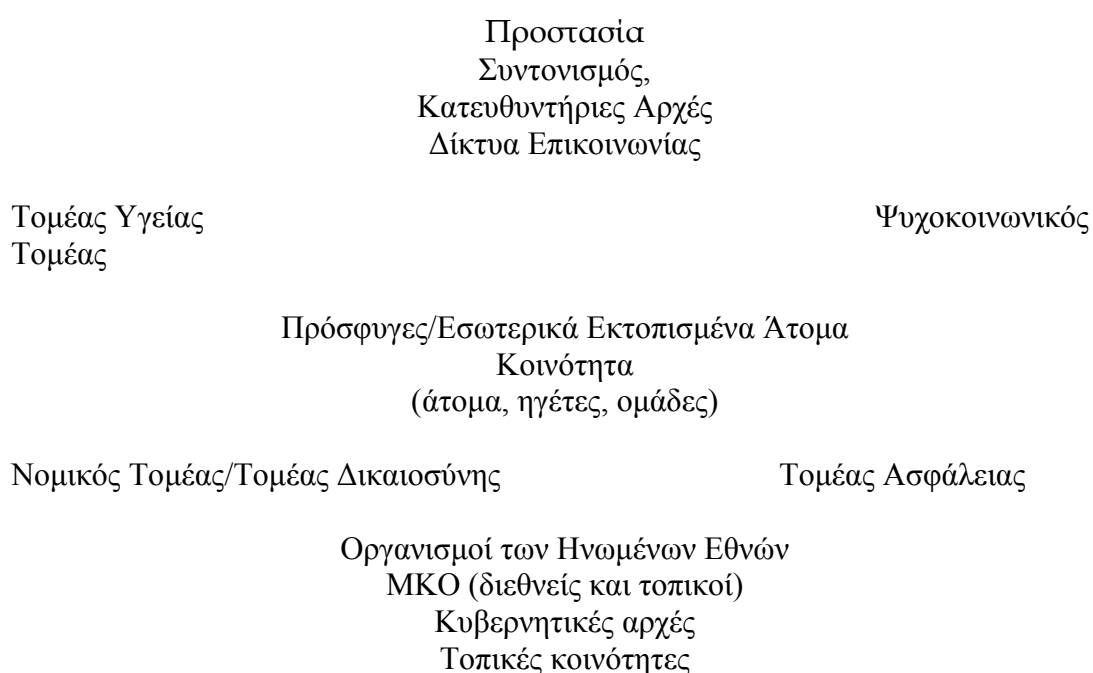
Η ΥΑ δίνει έμφαση στην εφαρμογή πέντε βασικών δεσμεύσεων, με στόχο την προαγωγή των δικαιωμάτων των γυναικών προσφύγων, την ευαισθητοποίηση σε θέματα ισότητας μεταξύ των δύο φύλων, την πρόληψη της σεξουαλικής βίας και της βίας που βασίζεται στο φύλο και τη σωστή ανταπόκριση σε τέτοιου είδους φαινόμενα. Παρόλο που αυτές οι πέντε δεσμεύσεις δεν εξαντλούν τον κατάλογο των προτεραιοτήτων για τις γυναίκες πρόσφυγες, αποτελούν πολύ σημαντικές θεμελιώδεις αρχές για την εξάλειψη του φαινομένου της σεξουαλικής βίας και της βίας που βασίζεται στο φύλο κατά των προσφύγων. Οι δεσμεύσεις αυτές είναι οι εξής:

1. Ανάπτυξη ολοκληρωμένων στρατηγικών σε εθνικό επίπεδο για την αντιμετώπιση της σεξουαλικής βίας, συμπεριλαμβανομένης και της οικογενειακής, κατά των γυναικών προσφύγων.
2. Καταχώρηση και εγγραφή των γυναικών προσφύγων καθεμιάς ξεχωριστά και χορήγηση των σχετικών δικαιολογητικών, ώστε να διασφαλιστεί η ατομική τους ασφάλεια, η ελευθερία μετακίνησής τους και η πρόσβασή τους σε βασικές υπηρεσίες. Γυναίκες και άντρες πρόσφυγες πρέπει να συμμετέχουν επί ίσοις όροις στη διαδικασία καταχώρησης και εγγραφής.
3. Γυναικεία εκπροσώπηση σε ποσοστό 50% σε όλες τις διευθυντικές επιτροπές και σε άλλα όργανα που εκπροσωπούν τους πρόσφυγες στην ΥΑ είτε σε αστικά κέντρα είτε σε αγροτικές περιοχές είτε σε καταυλισμούς.
4. Άμεση και έμμεση συμμετοχή των γυναικών προσφύγων στη διαχείριση των τροφίμων και στη διανομή άλλων ειδών, έτσι ώστε αυτά τα αγαθά να ελέγχονται απευθείας από ενήλικες γυναίκες μέλη της οικογένειας.
5. Πρέπει να καθιερωθεί στα προγράμματα αρωγής της ΥΑ η παροχή ειδών υγιεινής σε όλες τις γυναίκες και τα κορίτσια που υπάγονται στην εντολή της ΥΑ.

Πολυεπίπεδη προσέγγιση

Η πολυεπίπεδη προσέγγιση αποτελεί το πλαίσιο μέσα στο οποίο απλώνονται οι δράσεις για την πρόληψη και αντιμετώπιση της σεξουαλικής βίας και της βίας που βασίζεται στο φύλο. Το παρακάτω σχεδιάγραμμα δείχνει πώς συνεργάζονται μεταξύ τους οι διάφοροι φορείς ώστε να ανταποκριθούν στις ανάγκες των θυμάτων.

Πολυεπίπεδο Πλαίσιο για την Πρόληψη και Αντιμετώπιση της Σεξουαλικής Βίας και της Βίας που βασίζεται στο Φύλο

Προστασία: Διεθνής προστασία σημαίνει ότι γίνονται όλα τα απαραίτητα βήματα για τη διασφάλιση της κατάλληλης προστασίας των προσφύγων και της άσκησης και απόλαυσης των δικαιωμάτων τους. Η ΥΑ θα πρέπει να προΐσταται των προσπαθειών για την πρόληψη και αντιμετώπιση της σεξουαλικής βίας και της βίας που βασίζεται στο φύλο κατά των προσφύγων.

Δράση της Προσφυγικής Κοινότητας: Οι πρόσφυγες πρέπει να συμμετέχουν με ενεργό τρόπο στο σχεδιασμό, προγραμματισμό και υλοποίηση όλων των δραστηριοτήτων, συμπεριλαμβανομένων και αυτών που σκοπό έχουν την πρόληψη και αντιμετώπιση της σεξουαλικής βίας και της βίας που βασίζεται στο φύλο. Ιδιαίτερα σημαντική είναι η ανάμειξη των αντρών και των εφήβων, καθώς και των γυναικών, σε τέτοιου είδους δραστηριότητες. Η πλειονότητα των ηγετικών θέσεων στον τομέα των προσφύγων καταλαμβάνεται από άντρες. Οι άντρες ηγέτες έχουν μεγάλη επιρροή στο γενικότερο αρσενικό πληθυσμό και μπορούν έτσι να βοηθήσουν στη διάδοση του μηνύματος για την καταπολέμηση αυτού του είδους βίας. Μπορούν

επίσης να διασφαλίσουν ότι ζητήματα σεξουαλικής βίας και βίας που βασίζεται στο φύλο αντιμετωπίζονται στα τοπικά ή παραδοσιακά δικαστήρια. Με τη συμμετοχή των εφήβων, μπορεί να γίνει η αρχή για να αλλάξουν συμπεριφορές και νοοτροπίες αναφορικά με τη σεξουαλική βία και τη βία που βασίζεται στο φύλο. Με τη συμμετοχή όλων των μελών της κοινότητας σε ζητήματα πρόληψης και αντιμετώπισης, η κοινότητα αποκτά μεγαλύτερη αίσθηση ευθύνης και υπευθυνότητα απέναντι σε όσους κινδυνεύουν να πέσουν θύματα βίας και σε όσους είναι ήδη.

Συντονισμός: Η κορυφή του σχεδιαγράμματος περιλαμβάνει τις αρχές και τους λειτουργικούς κανόνες που έχουν συμφωνηθεί από όλους τους φορείς και που καθοδηγούν όλες τις δράσεις. Αυτές είναι οι μέθοδοι για συντονισμό, οι κατευθυντήριες αρχές και τα συστήματα επικοινωνίας μεταξύ των διάφορων φορέων.

Ανάμειξη όλων των σημαντικών φορέων: Η βάση του σχεδιαγράμματος δείχνει ότι υπάρχουν πολλοί άλλοι φορείς, η συνεισφορά των οποίων είναι απαραίτητη, οι οποίοι όμως δεν ανήκουν συγκεκριμένα ούτε στην προσφυγική ομάδα ούτε σε κάποια από τις επί μέρους ομάδες. Είναι αναγκαίο να διασαφηνιστεί ο ρόλος και οι ευθύνες τους.

Η πρόληψη και η αντιμετώπιση της σεξουαλικής βίας και της βίας που βασίζεται στο φύλο προϋποθέτει την ανάληψη δράσεων από διάφορους φορείς, οι περισσότεροι εκ των οποίων εκπροσωπούν κάποιον από τους τέσσερις βασικούς τομείς: τομέας υγείας, ψυχοκοινωνικός τομέας, τομέας ασφάλειας, νομικός τομέας/τομέας δικαιοσύνης.

Οι φορείς **υγείας** περιλαμβάνουν: προσωπικό υγείας, γιατρούς, νοσοκόμες, μαίες, υπαλλήλους υγειονομικών υπηρεσιών της κοινότητας, παθολόγους, διευθυντές, διοικητές και συντονιστές υγείας, υπαλλήλους και προσωπικό του υπουργείου υγείας της χώρας υποδοχής.

Οι φορείς του **ψυχοκοινωνικού** τομέα περιλαμβάνουν: προσωπικό και εθελοντές της κοινότητας, μέλη της κοινότητας, ΜΚΟ που έχουν αναλάβει δραστηριότητες για τη αντιμετώπιση της σεξουαλικής βίας και της βίας που βασίζεται στο φύλο, εκπαιδευτικό προσωπικό, προσφυγικές ομάδες, προσωπικό επαγγελματικής κατάρτισης, προσωπικό παραγωγής εσόδων και χορήγησης μικροδανείων, κοινωνικές υπηρεσίες και υπαλλήλους/ προσωπικό του υπουργείου πρόνοιας της χώρας υποδοχής.

Οι φορείς του τομέα **ασφάλειας** περιλαμβάνουν: αστυνομία, δυνάμεις ασφαλείας, υπαλλήλους ασφαλείας της ΥΑ του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και άλλων ΜΚΟ, πρόσφυγες υπαλλήλους ασφαλείας και μέλη της κοινότητας.

Οι φορείς του **νομικού** τομέα /τομέα **δικαιοσύνης** περιλαμβάνουν: το προσωπικό προστασίας της ΥΑ και των οργανισμών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, δικαστές της χώρας υποδοχής και άλλους υπαλλήλους του δικαστηρίου, νομοθέτες, αρχηγούς κοινότητας, συμπεριλαμβανομένων υποεπιτροπών των Επιτροπών προσφύγων που επιβλέπουν πολιτικές και κυρώσεις που γίνονται με πρωτοβουλία της κοινότητας, όργανα επιβολής του νόμου, ΜΚΟ και ομάδες υπεράσπισης που εργάζονται για τη βελτίωση της εθνικής νομοθεσίας και των πολιτικών σχετικά με τη σεξουαλική βία και τη βία που βασίζεται στο φύλο.

Κύρια σημεία που πρέπει να θυμάστε

Όλοι οι φορείς πρέπει να ακολουθούν τις παρακάτω βασικές αρχές:

Πρόγραμμα

- Πλήρης συμμετοχή της προσφυγικής κοινότητας.
- Ίση συμμετοχή γυναικών και ανδρών, κοριτσιών και αγοριών κατά το σχεδιασμό, την υλοποίηση, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των προγραμμάτων.
- Συντονισμένες και πολυεπίπεδες δράσεις από όλους τους φορείς.
- Προσπάθεια προσαρμογής και ενσωμάτωσης δράσεων.
- Απόδοση ευθυνών σε όλα τα επίπεδα.

Άτομο

- Διασφάλιση της σωματικής ασφάλειας των θυμάτων.
- Διασφάλιση του απόρρητου.
- Σεβασμός των επιθυμιών, των δικαιωμάτων και της αξιοπρέπειας των θυμάτων και φροντίδα για την προώθηση των συμφερόντων των παιδιών κατά τη λήψη αποφάσεων σχετικά με τους πιο κατάλληλους τρόπους πρόληψης ή αντίδρασης σε περιπτώσεις σεξουαλικής βία και βίας που βασίζεται στο φύλο.
- Μη διάκριση.

Μην ξεχνάτε να εφαρμόζετε μια πολυεπίπεδη προσέγγιση σε κάθε προσπάθεια που καταβάλλετε για την πρόληψη ή αντιμετώπιση της σεξουαλικής βίας και της βίας που βασίζεται στο φύλο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Κύρια σημεία που πρέπει να θυμάστε

Κατά την προσπάθεια να επιφέρετε κοινωνικο-πολιτισμικές αλλαγές σε επίπεδο γνώσεων, στάσεων και συμπεριφορών:

- Δημιουργήστε εκστρατείες πληροφόρησης, επιμόρφωσης και επικοινωνίας.
- "Στρατολογήστε" εθελοντές από την κοινότητα.
- Ενδυναμώστε το ρόλο των γυναικών.
- Ενθαρρύνετε τη συμμετοχή των ανδρών.
- Διασφαλίστε τη συμμετοχή των παιδιών και των νέων στην όλη προσπάθεια

Όταν τα συστήματα υποστήριξης της οικογένειας και / ή της κοινωνίας έχουν καταρρεύσει:

- Δημιουργήστε κοινωνικά και ψυχαγωγικά προγράμματα.
- Συνεργαστείτε με θρησκευτικούς και άλλους ηγέτες της κοινότητας για την προώθηση της επανεμφάνισης αυτών των κοινωνικών αξιών που κάνουν λόγο για ίσα δικαιώματα και σεβασμό προς όλα τα μέλη της κοινωνίας

Κατά την προσπάθεια αλλαγής της στάσης και της συμπεριφοράς των ιθυνόντων:

- Υιοθετήστε μια μη-εχθρική και μη-κριτική στάση
- Ενημερώστε σχετικά με ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων και γένους
- Δημιουργήστε συστήματα απόδοσης ευθύνης και μεριμνήστε ώστε να τεθούν σε ισχύ οι Κώδικες Συμπεριφοράς

Κατά το σχεδιασμό υπηρεσιών και εγκαταστάσεων για τους πρόσφυγες:

- Βεβαιωθείτε πως συμμετέχουν όλοι οι σημαντικοί φορείς παροχής υπηρεσιών, δηλαδή, οι υπεύθυνοι προστασίας προσφύγων, οι κοινωνικές και υγειονομικές υπηρεσίες, οι αρχές ασφαλείας, η αστυνομία, οι αρμόδιες διοικητικές αρχές αλλά και οι ίδιοι οι πρόσφυγες.
- Παράσχετε δελτία καταγραφής σε όλους τους ενήλικους πρόσφυγες (άνδρες και γυναίκες).
- Ενημερώστε τους πρόσφυγες για τα δικαιώματά τους και για τις όποιες παροχές πιθανόν να δικαιούνται.

- Συμπεριλάβετε την κοινότητα στον σχεδιασμό, την κατάρτιση και την εφαρμογή των εκάστοτε δραστηριοτήτων.
- Δημιουργήστε ίση πρόσβαση σε συστήματα κατανομής όσον αφορά το γένος
- Εφαρμόστε γόνιμα προγράμματα στον τομέα της υγείας
- Εφαρμόστε προγράμματα που αφορούν στους τομείς της ασφάλειας.
- Να είστε προσεκτικοί με τον εντόπιο πληθυσμό.
- Φροντίστε ώστε ζητήματα που σχετίζονται με το γένος να πρωτοστατούν σε όλα τα στάδια του σχεδιασμού και της εφαρμογής των προγραμμάτων.

Κατά την προσπάθεια άσκησης επιρροής σε επίσημα αλλά και εθιμικά νομικά συστήματα:

- Αποκτήστε εξοικείωση τόσο με το επίσημο όσο και με το εθιμικό νομικό σύστημα της χώρας που φιλοξενεί τους πρόσφυγες και της χώρας προέλευσης.
- Συνεργαστείτε με τους υπεύθυνους των παραδοσιακών νομικών συστημάτων για να ενθαρρύνετε πιθανές αλλαγές.
- Συνεργαστείτε με προσωπικό από το εθνικό σύστημα δικαιοσύνης έτσι ώστε να ενισχύσετε την εμπιστοσύνη των προσφύγων στο εκάστοτε νομικό σύστημα.
- Ενισχύστε εθνικούς νόμους και πολιτικές που προστατεύουν τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Κατά τον χειρισμό περιστατικών σεξουαλικής βίας ή βίας που βασίζεται στο φύλο:

- Συλλέγετε και αναλύετε στοιχεία σχετικά με τη σεξουαλική βία και τη βία που βασίζεται στο φύλο.
- Καθορίστε τους όρους και τις μεθόδους που χρησιμοποιήθηκαν από όλες τις πλευρές σε όσα περιστατικά καταγράφηκαν.
- Συμφωνήστε με όλους τους συνεργαζόμενους φορείς σχετικά με το ποιές μέθοδοι αλλά και ποιες φόρμες αναφοράς θα χρησιμοποιούνται.
- Συγκαλέστε πολυεπίπεδες συναντήσεις, στις οποίες θα πρέπει να συμμετέχουν και οι πρόσφυγες, για την επανεξέταση των δεδομένων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Κύρια σημεία που πρέπει να θυμάστε

Η κοινότητα πρέπει να έχει πρωταγωνιστικό ρόλο στο σχεδιασμό μεθόδων για την υποστήριξη των θυμάτων /επιζώντων.

Ανάπτυξη του τομέα της εκπαίδευσης στα πλαίσια της κοινότητας καθώς και δραστηριοτήτων που στοχεύουν στην ενημέρωση του κοινού

- Δημιουργήστε καμπάνιες πληροφόρησης για το κοινό, σχετικά με ζητήματα σεξουαλικής βίας που θα έχουν ως αποδέκτες όλα τα μέλη της κοινότητας.

Δημιουργία μηχανισμών παραπομπής και αναφοράς

- Σε κάθε τοποθεσία θα πρέπει να υπάρχει ένα ξεκάθαρο σύστημα παραπομπής, έτσι ώστε να γνωρίζει το θύμα/ επιζών από που να ζητήσει βοήθεια και να μπορεί να λαμβάνει αυτή την βοήθεια στο σωστό χρόνο.

Ενδυνάμωση της προσφυγικής κοινότητας ώστε να μπορεί να αντιμετωπίζει φαινόμενα σεξουαλικής βίας ή βίας που βασίζεται στο φύλο

- Η συνεργασία με την κοινότητα είναι απαραίτητη για την δημιουργία βιώσιμων και αποτελεσματικών στρατηγικών αντιμετώπισης της σεξουαλικής βίας ή της βίας που βασίζεται στο φύλο.

Αντιμετώπιση των αναγκών υγειονομικής /φαρμακευτικής περίθαλψης των θυμάτων/ επιζώντων.

- Παροχή υγειονομικής φροντίδας και εύκολη πρόσβαση σε αυτή, παραπομπή στους διάφορους αρμόδιους φορείς, και παροχή κάθε επιπρόσθετης βοήθειας.

Κάλυψη των ψυχο-κοινωνικών αναγκών των θυμάτων/ επιζώντων.

- Τα θύματα/ επιζώντες πρέπει να αντιμετωπίζονται με κατανόηση και φροντίδα.

Καλύτερη αντιμετώπιση στον τομέα της ασφάλειας

- Το θύμα θα πρέπει να νιώθει ασφάλεια μετά το συμβάν και σ'αυτό το σημείο είναι ιδιαίτερα σημαντικός ο ρόλος της κοινότητας, η οποία θα πρέπει να εγγυηθεί ένα ασφαλές περιβάλλον.

Αντιμετώπιση σε νομική/ δικαιοδοτική βάση

- Δημιουργία ενός συστήματος το οποίο θα λειτουργεί σε συνεργασία με τις τοπικές αρχές, ούτως ώστε να μπορούν, όσα θύματα/ επιζώντες το επιθυμούν, να απαιτήσουν νομική αποζημίωση για τα εγκλήματα που διαπράχθηκαν εναντίον τους, και να μπορούν να το πράξουν την κατάλληλη για εκείνους στιγμή.

Προσδιορισμός ρόλων και ανάληψη ευθυνών άλλων πιθανών φορέων

- Το κατά τόπους προσωπικό, οι υπεύθυνοι προγραμματισμού αλλά και οι διοικητικοί υπάλληλοι, μπορούν να παίξουν σημαντικό ρόλο στην αντιμετώπιση των αναγκών των θυμάτων/ επιζώντων.

Δημιουργία ενός πλαισίου συνεργασίας με το θύτη

- Τα ανθρώπινα δικαιώματα του θύτη, συμπεριλαμβανομένης και της προσωπικής του ασφάλειας, πρέπει να γίνονται σεβαστά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Κύρια σημεία που πρέπει να θυμάστε

Κάθε προσπάθεια πρόληψης και αντιμετώπισης της σεξουαλικής βίας και της βίας που βασίζεται στο φύλο έναντι των παιδιών, θα πρέπει να στηρίζεται στις 4 ακόλουθες αρχές:

- Το δικαίωμα στη ζωή, την επιβίωση και την ανάπτυξη
- Τη μη-διάκριση
- Την προώθηση των συμφερόντων των παιδιών
- Τη συμμετοχή

Θα πρέπει να γίνει κατανοητό πως οι ακόλουθες ομάδες παιδιών κινδυνεύουν άμεσα από φαινόμενα σεξουαλικής βίας ή βίας που βασίζεται στο φύλο

- Ασυνόδευτα παιδιά και παιδιά που έχουν χωριστεί από τις οικογένειές τους
- Παιδιά υπό κράτηση
- Στρατευμένα παιδιά
- Νέοι
- Παιδιά με νοητικές και φυσικές αναπηρίες
- Εργαζόμενα παιδιά
- Κορίτσια μητέρες
- Παιδιά από μητέρες που έχουν πέσει θύματα βιασμού
- Αγόρια θύματα βιασμού
- Παιδιά ένοχοι

Οι ειδικές μορφές σεξουαλικής βίας ή βίας που βασίζεται στο φύλο με αποδέκτες τα παιδιά περιλαμβάνουν:

- Επιβλαβείς πρακτικές που εφαρμόζονται κατά παράδοση
- Εμπόριο ανθρώπινης ζωής
- Παιδική πορνεία
- Σεξουαλική βία μέσα στην οικογένεια

- Σεξουαλική εκμετάλλευση, κακοποίηση και βία που προέρχεται από άτομα που έχουν ανεμπόδιστη πρόσβαση σε παιδιά

Κατά την προσπάθεια ανάληψης δράσεων που θα στοχεύουν στην πρόληψη της σεξουαλικής βίας και της βίας που βασίζεται στο φύλο έναντι των παιδιών:

- Δημιουργήστε εκστρατείες πληροφόρησης, επιμόρφωσης και επικοινωνίας
- Διασφαλίστε τη συμμετοχή των παιδιών και των νέων στην όλη προσπάθεια
- Εξασφαλίστε τη βέβαιη πρόσβαση των παιδιών στην εκπαίδευση
- Δημιουργήστε μηχανισμούς εποπτείας
- Καταγράψτε το κάθε παιδί ξεχωριστά
- Εξασφαλίστε τη βέβαιη πρόσβαση των παιδιών σε υπηρεσίες
- Εντοπίστε τις οικογένειες των παιδιών
- Διασφαλίστε τη συμμετοχή των παιδιών στη μελέτη, το σχεδιασμό, και την εφαρμογή των προγραμμάτων

Κατά την προσπάθεια αντιμετώπισης της σεξουαλικής βίας και της βίας που βασίζεται στο φύλο, έναντι των παιδιών:

- Δημιουργήστε μηχανισμούς παραπομπής, αναφοράς, παρακολούθησης και αξιολόγησης, φιλικούς προς τα παιδιά
- Δημιουργήστε ένα ασφαλές περιβάλλον, μέσα στο οποίο θα γίνεται η συνέντευξη και θα εξετάζεται το κάθε παιδί
- Προετοιμάστε σωστά το παιδί για την ιατρική εξέταση
- Βεβαιωθείτε πως τα άτομα που παίρνουν συνεντεύξεις, εξετάζουν και συμβουλεύουν τα παιδιά είναι επαγγελματίες, ειδικά εκπαιδευμένοι στο να δουλεύουν με αυτά
- Διασφαλίστε τη συμμετοχή της οικογένειας και της κοινότητας
- Κινητοποιήστε υπηρεσίες που στοχεύουν στην οικογένεια
- Στηρίξτε ήδη υπάρχουσες κοινοτικές δομές για την προστασία των παιδιών

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Κύρια σημεία που πρέπει να θυμάστε

Για τη δημιουργία ενός σχεδίου δράσης:

- Προσδιορίστε ποιοι είναι οι εμπλεκόμενοι φορείς και διασφαλίστε τη συμμετοχή τους στην όλη προσπάθεια
- Αποκτήστε μια κοινή αντίληψη του τι είναι σεξουαλική βία και τι βία που βασίζεται στο φύλο, και συμφωνήστε σε ένα κοινό πεδίο δράσης.
- Προβείτε σε μια ανάλυση της κατάστασης: συλλέξτε πληροφορίες για να μπορέσετε να κατανοήσετε καλύτερα τις ανάγκες, τα προβλήματα, τις διαθέσιμες υπηρεσίες και γενικά τα δυνατά και αδύνατα σημεία των προσφυγικών κοινοτήτων.
- Συμφωνήστε σε μια σειρά κατευθυντήριων αρχών.
- Καθορίστε το ρόλο και τις αρμοδιότητες που θα αναλάβει ο κάθε φορέας.
- Θέστε στόχους και αντικειμενικούς σκοπούς. Προσδιορίστε δραστηριότητες, δείκτες και αναγκαίες πηγές.
- Καταλήξτε σε κοινώς αποδεκτά συστήματα εποπτείας και αξιολόγησης για το σύνολο της κοινότητας.
- Δημιουργήστε μηχανισμούς αναφοράς, παραπομπής και συνεργασίας.
- Οργανώστε ένα σχέδιο δράσης που θα εξασφαλίζει την καλή κατάσταση υπαλλήλων και εθελοντών.

Τα θέματα κάθε συνάντησης θα συνοψίζονται σε μια σύντομη γραπτή αναφορά, στην οποία θα υπογραμμίζονται τα κύρια ζητήματα που συζητήθηκαν, οι ενέργειες στις οποίες προέβησαν οι διάφοροι φορείς καθώς και οι αρμοδιότητες που ανατέθηκαν στον καθένα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

Κύρια σημεία που πρέπει να θυμάστε

Οι περιεκτικοί μηχανισμοί εποπτείας και αξιολόγησης:

- Ενισχύουν την "υπευθυνότητα των φορέων", μια από τις Κατευθυντήριες Αρχές των παρεμβάσεων, που στοχεύει στην πρόληψη και την αντιμετώπιση της σεξουαλικής βίας
- Αποτελούν μέρος του Βασικού Πλαισίου Δράσης
- Είναι ιδιαιτέρως αποτελεσματικοί, όταν υιοθετούνται από όλους τους φορείς, συμπεριλαμβανομένης και της κοινότητας των προσφύγων, κατά τη μεταξύ τους συνεργασία

Κατά την εφαρμογή των συστημάτων εποπτείας και αξιολόγησης, όλοι οι συμμετέχοντες στον πολυεπίπεδο αυτό μηχανισμό, θα πρέπει να προβούν σε 6 αναγκαίες ενέργειες.

- Τον καθορισμό συγκεκριμένων σκοπών για τους μηχανισμούς παρακολούθησης και αξιολόγησης και τον προσδιορισμό των πληροφοριακών αναγκών.
- Τη διασφάλιση του ότι οι όποιες παρεμβάσεις για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της σεξουαλικής βίας θα έχουν σαφώς καθορισμένους σκοπούς, αποτελέσματα και δείκτες.
- Τη δημιουργία συντονισμένων και κοινών σε όλους εργαλείων αναφοράς.
- Τον καθορισμό μεθόδων για τη συλλογή πληροφοριών σχετικά με τους διάφορους δείκτες.
- Την ανάθεση συγκεκριμένων αρμοδιοτήτων κατά τη διαδικασία συλλογής πληροφοριών, τον καθορισμό συγκεκριμένων χρονοδιαγραμμάτων αλλά και του χρόνου που απαιτείται για τη συλλογή πληροφοριών, και τέλος τον επιμερισμό των διαθέσιμων πόρων.
- Τη δημιουργία μηχανισμών μετάδοσης της πληροφορίας και την ενσωμάτωση των αποτελεσμάτων στο σχεδιασμό για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της σεξουαλικής βίας και της βίας που βασίζεται στο φύλο.